

Sygn. akt *IV C 223/20*

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 sierpnia 2021 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie IV Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: Sędzia SO Agnieszka Derejczyk

po rozpoznaniu w dniu 20 sierpnia 2021 r. w Warszawie

na posiedzeniu niejawnym sprawy z powództwa **D. F.**

przeciwko (...) Bank S.A. z siedzibą w W.

o ustalenie i zapłatę

1. ustala, że umowa kredytowa zawarta w dniu 29 maja 2007 r. nr (...) pomiędzy powódką D. F. a pozwanym (...) Bank S.A. z siedzibą w W. (następcą prawnym (...) Bank S.A. w W.) jest nieważna.
2. w pozostałym zakresie oddala powództwo.
3. kosztami postępowania obciąża strony po połowie, pozostawiając ich szczegółowe rozliczenie referendarzowi sądowemu.

Sygn. akt *IV C 223/20*

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 29 maja 2017 roku (data stempla pocztowego – k. 180) powódka D. F. wniosła o zasądzenie od (...) Bank S.A. z siedzibą w W. na jej rzecz kwoty 16.410,00 CHF (powódka ograniczyła wysokość swojego roszczenia do żądania kwot nienależnie zapłaconych pozwanemu tytułem spłaty rat kredytu w okresie od 5 września 2016 r. do 30 marca 2017 r.) wskutek uznania umowy kredytu hipotecznego za nieważną wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia następującego po doręczeniu pozwu pozwanemu do dnia zapłaty. W razie nieuwzględnienia powyższego żądania powódka wniosła o zasądzenie od pozwanego na jej rzecz kwoty 48.983,76 zł wskutek uznania niektórych postanowień umowy kredytu za bezskuteczne wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia następującego po doręczeniu pozwu pozwanemu do dnia zapłaty. Jednocześnie powódka wniosła o zasądzenie na jej rzecz od pozwanego zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych oraz kosztów opłaty skarbowej w kwocie 17 zł. W uzasadnieniu pozwu powódka podała, że zawarta umowa jest nieważna z uwagi na naruszenie art. 69 ust. 1 prawa bankowego oraz art. 358¹ § 5 k.c. Ewentualnie powódka powołała się na bezskuteczność postanowień umowy określających kwotę kredytu oraz wysokość raty kapitałowo – odsetkowej w zależności od jednostronnie wyznaczanego przez pozwanego kursu CHF, a także postanowienie przewidujące pobranie opłaty za wprowadzenie możliwości spłaty kredytu w walucie indeksacji jako naruszających przepisy art. 385¹ § 1 oraz art. 385³ pkt. 20 k.c. W ocenie powódki sporne postanowienia umowne nie zostały z nią indywidualnie uzgodnione, kształtują jej prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jej interesy. Klauzule indeksacyjne 1, 2, 3 i 4 rażąco naruszyły, w ocenie powódki, równowagę kontraktową stron, gdyż wysokość zobowiązań konsumenta została określona przez odwołanie się do kursów CHF arbitralnie wyznaczanych przez pozwanego. (pozew – k. 2-180)

W odpowiedzi na pozew z dnia 16 sierpnia 2017 roku (data stempla pocztowego – k. 474v.) pozwany (...) Bank S.A. z siedzibą w W. wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powódki na jego rzecz zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. W uzasadnieniu pozwany podał, że

sporna umowa nie jest sprzeczna z art. 69 ust. 1 prawa bankowego, art. 385¹ § 2 k.c. kredytobiorca zawarł umowę po szczegółowym poinformowaniu o ryzykach i w porównaniu do oferty kredytowej w walucie polskiej. Dodatkowo pozwany podał, że przez wiele lat obowiązywania umowy powódka ani razu nie kwestionowała zapisów umownych, spłacała kredyt, a nawet dwukrotnie wystąpiła o podwyższenie jego kwoty, do którego to podwyższenia doszło zawartymi aneksami. Pozwany wskazał, że kurs stosowany przez niego nie był wyznaczany arbitralnie i dowolnie, a tym samym brak jest również podstaw do uznania, że niektóre postanowienia zawartej umowy są bezskuteczne. Ponadto strony indywidualnie ustalały treść umowy, sporne klauzule indeksacyjne są zgodne z dobrymi obyczajami, nie naruszają rażąco interesów konsumenta. Pozwany wskazał także, że strony zawarły Aneks, który pozwalał na spłatę zadłużenia bezpośrednio w walucie CHF. (odpowiedź na pozew – k. 188-474)

Pismem z dnia 11grudnia 2019 roku (data stempla pocztowego – k. 1110v.) powódka zmodyfikowała żądanie pozwu, w ten sposób, że obok roszczenia o zapłatę wniosła o ustalenie, że umowa kredytowa (...) z dnia 29 maja 2007 r. jest nieważna.

(pismo z modyfikacją powództwa – k. 1094-1110)

Postanowieniem z dnia 3 stycznia 2020 roku Sąd stwierdził swoją niewłaściwość rzeczową i na podstawie art. 200 § 1⁴ k.p.c. w zw. z art. 17 pkt. 4 k.p.c. przekazał sprawę do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie jako rzeczowo i miejscowo właściwemu.

(postanowienie – k. 1111)

W odpowiedzi na modyfikację powództwa pozwany wniosł o jego oddalenie w całości, również w kształcie zmodyfikowanym.

(pismo pozwanego – k. 1199-1213v.)

W dalszym toku procesu strony podtrzymały tak sformułowane stanowiska w sprawie.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Powódka jest właścicielem firmy, prezesem w spółce, w której ma też udziały. Jej działalność zawodowa oscyluje wokół nieruchomości, wynajmu powierzchni, przygotowania ich pod inwestycje. Współpracuje na stałe z prawnikiem, a księgowość prowadzi biuro zewnętrzne. Przed umową z pozwanym powódka zaciągała kredyty za granicą oraz w Polsce w złotych. Przed zawarciem umowy powódka prowadziła korespondencję mailową z pracownikiem (...) Bank M. G., ustalając warunki przyznania jej kredytu. (korespondencja e-mail – k. 477-506) Powódka 30 kwietnia 2007 roku wypełniła wniosek o udzielenie jej kredytu hipotecznego na łączną kwotę 26 805 168 zł na okres 360 miesięcy w walucie CHF. (wniosek kredytowy – k. 233-237) Decyzją z dnia 29 maja 2007 roku bank udzielił D. F. kredytu w kwocie 13 500 000,00 zł. (decyzja kredytowa – k. 239-243) Celem, na który powódka zaciągnęła kredyt u pozwanego była spłata zobowiązań z tytułu kredytu w (...) Banku (...) w K. (ugoda z dnia 27 maja 2007 r. z (...)Bankiem (...) z siedzibą w K. – k. 1187-1189), a także zakup rezydencji mieszkaniowej, (...) w O. i budowa infrastruktury w Ł.. Od 2012 roku powódka spłaca kredyt we frankach nabywając je w kantorach. Doradca kredytowy przedstawił powódce ofertę kredytu hipotecznego indeksowanego kursem franka szwajcarskiego u poprzednika prawnego pozwanego. W ramach procesu przedstawiania oferty, doradca kredytowy przedstawił małżonkom do podpisu informację o ryzyku walutowym i ryzyku stopy procentowej z 12 lutego 2007 r., stanowiącą wzór stosowany przez poprzednika prawnego pozwanego. (zeznania powódki – k. 736-737 i k. 1258-1261, oświadczenie o ryzyku walutowym i stopy procentowej z 30 kwietnia 2007 r. - k. 228-231)

Według treści tego oświadczenia powódce przedstawiono ofertę kredytu hipotecznego w złotych polskich, oraz że wybrała ona kredyt indeksowany kursem waluty obcej, będąc uprzednio poinformowana o ryzykach związanych z zaciągnięciem kredytu hipotecznego indeksowanego kursem waluty obcej. Powódka oświadczyła, że jest świadoma faktu, że

w przypadku kredytów indeksowanych kursem waluty obcej ponosi ryzyko kursowe, co oznacza, że zarówno rata kredytu, jak i wysokość zadłużenia tytułem zaciągniętego kredytu - przeliczona na PLN na dany dzień - podlega ciągłym wahaniom, w zależności od aktualnego kursu waluty. Jest świadoma faktu, że rzeczywiste koszty obsługi długu mogą finalnie okazać się znacząco wyższe od wcześniej założonych. Jest świadoma faktu, że wybierając zadłużenie w walucie obcej, aktualnie korzysta z oprocentowania niższego w porównaniu z kredytem złotowym i spłaca miesięcznie niższą ratę kredytu. Jest świadoma, że wynika to ze znacznej różnicy w wysokości stawek referencyjnych, które są podstawą do ustalenia oprocentowania kredytu.

W ramach przedmiotowego oświadczenia, powódce przedstawiono także modelową symulację wariantów spłat kredytu dla różnych poziomów kursów i/lub stopy procentowej (założenia: kredyt w kwocie 200 000,00 zł, denominowany do CHF 1 CHF = 2,5, udzielony na 30 lat, spłacany w ratach równych. W przedmiotowej symulacji zastosowano kursy CHF

w wysokości: 2,5803; 2,8822; 2,5803; 2,5803, 2,5803, 2,8822 oraz oprocentowanie

w wysokości: 3,40%; 3,40%; 6,15%; 7,40%; 4,12%; 7,40%. W oświadczeniu przedstawiono również wykres stóp procentowych WIBOR 3M oraz LIBOR 3M dla CHF z okresu od listopada 2004 r. do października 2006 r. oraz wykres kursu CHF w zestawieniu do dolara amerykańskiego oraz euro w okresie od listopada 2004 r. do października 2006 r. (dowód: oświadczenie o ryzyku walutowym i stopy procentowej z 30 kwietnia 2007 r. - k. 228-231;...).

Powódka zdawała sobie sprawę z ryzyka kursowego, jednak wychodziła

z założenia, że skoro z przedstawionych informacji oraz symulacji wynika, że waluta frank szwajcarski jest stabilna, notowane są niewielkie odchylenia, to raty kredytu nie ulegną nadmiernemu wzrostowi. Powódce nie przedstawiano symulacji jak kształtowałyby się saldo ekonomiczne kredytu przy wzroście kursu waluty CHF. (zeznania powódki k. 736-737 i k. 1258-1261; oświadczenie o ryzyku walutowym i stopy procentowej z 30 kwietnia 2007 r. - k. 228-231)

Bank pozyskiwał finansowanie kredytów indeksowanych w walucie obcej, na wewnętrznym rynku międzybankowym, w ramach globalnych i wielomilionowych rozliczeń. Poprzednik prawny pozwanego oraz sam pozwany, zabezpieczał się przed ryzykiem walutowym transakcjami typu CIRS oraz SWAP. Klient nie ma instrumentów zabezpieczających go przed ryzykiem walutowym. W tabelach kursowych banku pozwany stosował spread walutowy, którego wysokość była ustalana przez zarząd Banku (zeznania świadka P. S. – k. 947-952).

W dniu 29 maja 2007 r. pomiędzy poprzednikiem prawnym pozwanej (...) Bank S.A. w W. – Oddział (...) (dalej także jako Bank) a D. F. (dalej także jako Kredytobiorca), została zawarta umowa kredytu hipotecznego nr (...) indeksowanego do CHF (dalej także jako Umowa). Załącznikami stanowiącymi integralną część Umowy był m.in. Regulamin Kredytowania Hipotecznego (...) Bank S.A. w W. - Oddział (...), Tabela Opłat i Prowizji (dowód: Umowa - k. 39-42v.; Regulamin - k. 43-52;).

Na podstawie Umowy Bank udzielił Kredytobiorcy kredytu w kwocie 13.500.000,00 zł indeksowanego kursem CHF na warunkach określonych w Umowie oraz Regulaminie (d: §2 ust. 1 Umowy - k. 39).

Cel kredytu opisano w §2 ust. 2 Umowy, którym było:

I transza – spłata zadłużenia w wysokości 7.848.034,58 zł na rachunek (...) Banku (...) w K. tytułem spłaty zadłużenia D. F. wynikającego z Ugody nr 2 zawartej w dniu 19.08.2006 r., z zastrzeżeniem iż kredytobiorca zobowiązany jest do uregulowania ewentualnych niedopłat powstałych w spłacie kredytu spłacanego kredytem udzielonym w (...) Bank S.A.;

II transza – blokada środków na rachunku w wysokości 2.651.965,42 zł na rachunek kredytobiorcy prowadzony w (...) Bank S.A. tytułem ustanowienia blokady na rachunku w (...) Bank S.A., stanowiącej dodatkowe zabezpieczenie kredytu;

III transza – cel dowolny w wysokości 3.000.000,00 zł na dowolny rachunek wskazany przez kredytobiorcę w „Dyspozycji Uruchomienia Środków”(k. 39). Okres kredytowania ustalono na 360 miesięcy, w tym okres karencji

w spłacie kapitału do dnia wypłaty ostatniej transzy. W okresie karencji Kredytobiorca zobowiązany jest do comiesięcznej spłaty odsetek (§2 ust. 3 Umowy - k. 39).

Ogólne warunki uruchomienia kredytu oraz spłaty kredytu określono w §3 i 4 Umowy (d: §3 i 4 Umowy - k. 39-40). Według **§3 ust. 8 Umowy** uruchomienie kredytu następuje w PLN przy jednoczesnym przeliczeniu w dniu wypłaty na walutę wskazaną

w umowie kredytu zgodnie z kursem kupna dewiz obowiązującym w Banku w dniu uruchomienia. W myśl **§4 ust. 4 Umowy** metodę i terminy ustalania kursu wymiany walut (na podstawie którego wyliczane są raty spłaty i bieżące saldo zadłużenia) oraz warunki aktualizacji Harmonogramu Spłat określa Regulamin.

W myśl **§11 ust. 7 Regulaminu**, uruchomienie kredytu denominowanego do waluty obcej następuje w PLN przy jednoczesnym przeliczeniu uruchomionej kwoty

w dniu wypłaty na walutę wskazaną w Umowie Kredytu wg kursu kupna danej waluty ustalonego przez Bank w aktualnej Tabeli Kursów (d: §11 ust. 7 Regulaminu - k. 49).

W przypadku kredytu denominowanych kursem waluty obcej Harmonogram Spłat kredytu jest wyrażony w walucie kredytu. Kwota raty spłaty obliczana jest według kursu sprzedaży dewiz, obowiązującego w Banku na podstawie obowiązującej w Banku Tabeli Kursów z dnia spłaty (d: **§12 ust. 7 Regulaminu** - k. 49).

Definicje pojęć, którymi operuje Umowa zostały zawarte w § 2 Regulaminu (k. 44), w tym definicję Tabeli kursów przez którą należy rozumieć tabelę kursów kupna/sprzedaży walut (...) Banku S.A. obowiązującą o godzinie 9.30 w dniu, w którym następuje operacja (d: **§2 lit. [m] Regulaminu** – k. 44).

Wszelkie zmiany Umowy (oraz zmiany załączników będących jej integralną częścią) wymagają formy pisemnej pod rygorem nieważności (d: §22 ust. 3 Regulaminu - k. 52).

W przypadku zmiany Regulaminu oraz nie zaakceptowania przez Kredytobiorcę nowego regulaminu przysługuje prawo do wypowiedzenia Umowy Kredytu w terminie 14 dni od daty doręczenia zawiadomienia (d: §22 ust. 5 Regulaminu - k. 52).

Na oprocentowanie kredytu złożyła się zmienna stawka referencyjna LIBOR 3M dla CHF oraz stała marża Banku w wysokości 5,25%, która po ustanowieniu zabezpieczenia kredytu podlegała obniżeniu do poziomu 4,25%. Oprocentowanie w dacie zawarcia Umowy wynosiło 7,45% (d: §5 Umowy - k. 40).

Według literalnego brzmienia §12 ust. 5 Umowy, podlegała ona indywidualnym negocjacom z Kredytobiorcą. Faktycznie Umowa była przedmiotem negocjacji tylko w zakresie oprocentowania, prowizji, warunków wcześniejszej spłaty. Inne kwestie nie były przedmiotem negocjacji (dowód: §12 ust. 4 Umowy - k. 42; zeznania powódki k. 736-737 i k. 1258-1261).

Po zawarciu umowy powódka dwukrotnie wносиła o podwyższenie kwoty udzielonego kredytu – wnioskiem z 9 sierpnia 2007 roku o kwotę 1.000.000 zł oraz wnioskiem z dnia 20 grudnia 2007 roku o kwotę kolejnego 1.000.000 zł. (wnioski o podwyższenie kwoty kredytu – k. 250-251) Powódka miała problem z terminową regulacją zobowiązań. (korespondencja z banku – k. 264-265 i k. 267, zeznania świadka A. K. – k. 974-975)

Dnia 21 sierpnia 2007 r. strony zawarły Aneks Nr (...) do Umowy, w którym podwyższona została kwota udzielonego kredytobiorcy kredytu do kwoty 14.500.000 zł. W Aneksie strony przewidziały wypłatę IV transzy na dowolny cel w kwocie 1.000.000 zł. Zmianie uległo również oprocentowanie kredytu, tj. na oprocentowanie kredytu złożyła się zmienna stawka referencyjna LIBOR 3M dla CHF oraz stała marża Banku w wysokości 5,25%, która nie podlegała już obniżeniu. Oprocentowanie w dacie zawarcia Umowy wynosiło 7,62% Ponadto w Aneksie ustalono rzeczywistą roczną stopę oprocentowania na 8,43 %. Zmianie uległo także zabezpieczenie kredytu – kredytobiorca zobowiązał się do poddania się egzekucji do kwoty 29.000.000 zł. (d: Aneks Nr (...)).

Dnia 2 stycznia 2008 roku strony zawarły Aneks Nr (...), w którym kolejny raz podwyższona została kwota udzielonego kredytu tym razem do kwoty 15.500.000,00 zł i tym samym strony przewidziały wypłatę V transzy w kwocie 1.000.000,00 zł. Zmianie uległo również oprocentowanie kredytu, tj. na oprocentowanie kredytu złożyła się zmienna stawka referencyjna LIBOR 3M dla CHF oraz stała marża Banku w wysokości 5,25%, która nie podlegała już obniżeniu. Oprocentowanie w dacie zawarcia Umowy wynosiło 7,96%. Ponadto w Aneksie ustalono rzeczywistą roczną stopę oprocentowania na 7,96 %. Strony zmieniły zabezpieczenie kredytu ustanawiając hipotekę kaucyjną do kwoty 26.350.000,00 zł na nieruchomości D. F. położonej w Ł. gminie L.. Ponadto kredytobiorca zobowiązany został do złożenia oświadczenia o poddaniu się egzekucji do kwoty 31.000.000,00 zł. (d: Aneks Nr (...) – k. 55-57)

8 kwietnia 2008 r. pomiędzy stronami zawarty został Aneks Nr (...), w którym strony zmieniły wysokość kwoty podlegającej kaucji zgodnie z art. 102 prawa bankowego do kwoty 1.484.559,53 zł. (d: Aneks Nr (...) – k. 58-59)

Dnia 16 stycznia 2009 r. strony zawarły Aneks Nr (...) do umowy, w którym ustalono, że na dzień 15 stycznia 2009 r. saldo zadłużenia kredytobiorcy wynosiło 7 031 257,66 CHF. Zmianie uległ harmonogram spłat kredytu. Kredyt miał być spłacany w złotych polskich, a rata obliczona jako iloczyn raty kredytu wyrażonej w CHF i kursu sprzedaży CHF obowiązującego w (...) Bank S.A. w dniu zapadalności raty jednakże w kwocie nie wyższej niż 71.555,00 zł. Aneksem tym zmieniono także okres kredytowania na 360 miesięcy, w tym okres karencji w spłacie kapitału od dnia wypłaty ostatniej transzy kredytu przedłużony o 12 miesięcy dodatkowej karencji, zostanie przedłużona o kolejne 24 miesiące karencji od dnia wejścia w życie Aneksu. W okresie karencji kredytobiorca obowiązany jest do comiesięcznej spłaty odsetek. Zmianie uległo także oprocentowanie kredytu. Skreślono treść § 5 ust. 1 i 2 umowy i zastąpiono nowym brzmieniem: „Oprocentowanie kredytu jest zmiennie i na dzień sporządzenia Aneksu do Umowy wynosi 7,56 % w skali roku, na które składa się suma obowiązującej stawki referencyjnej 3M LIBOR dla CHF (która na dzień sporządzenia Aneksu wynosi 2,56 %) i stałej marży Banku, która wynosi 5,00 %. Po ustanowieniu zabezpieczenia w postaci wpisu hipoteki marża ta miała zostać obniżona do 4,00 %. (d: Aneks Nr (...) – k. 60-61)

3 stycznia 2012 r. strony zawarły Aneks Nr (...) do umowy. W Aneksie tym stwierdzono, że na dzień jego sporządzenia zaległości w spłacie zobowiązań wynikających z zawartej umowy kredytu wynoszą łącznie 91 547,58 CHF, w tym odsetki wymagalne w kwocie 50 797,14 CHF oraz odsetki karne w kwocie 597,69 CHF. Strony postanowiły, że zmianie ulegną zasady spłaty kredytu, w ten sposób, że Bank udziela kredytobiorcy na okres 18 miesięcy począwszy od stycznia 2012 roku do czerwca 2013 roku karencji w spłacie odsetek. Jednocześnie w § 1 ust. 1 Aneksu strony ustaliły dokładny harmonogram spłaty rat. Oprocentowanie kredytu w dniu zawarcia Aneksu wynosiło 4,14 %, a stała marża Banku 4,00 %. (d: Aneks Nr (...) –k. 62-64)

Kolejny Aneks Nr (...) został zawarty przez strony w dniu 24 lipca 2013 r. W Aneksie tym stwierdzono, że na dzień jego sporządzenia zaległości w spłacie zobowiązań wynikających z zawartej umowy kredytu wynoszą łącznie 41 788,06 CHF, w tym odsetki w kwocie 6 013,31 CHF, kapitał 35 497,73 CHF oraz odsetki karne w kwocie 286,20 CHF. Strony postanowiły, że zmianie ulegną zasady spłaty kredytu, w ten sposób, że Bank udziela kredytobiorcy na okres 24 miesięcy począwszy od sierpnia 2013 roku do lipca 2015 roku karencji w spłacie odsetek. Oprocentowanie kredytu w dniu zawarcia Aneksu wynosiło 4,03 %, a stała marża Banku 4,00 %. (d: Aneks Nr (...) –k. 65-66)

Dnia 21 listopada 2014 r. zawarty został pomiędzy stronami Aneks Nr (...). W Aneksie tym stwierdzono, że na dzień jego sporządzenia zaległości w spłacie zobowiązań wynikających z zawartej umowy kredytu wynoszą 10 046,67 CHF, w tym kapitał wymagalny 10 000 CHF, odsetki karne 46,67 CHF. Strony postanowiły, że zmianie ulegną zasady spłaty kredytu, w ten sposób, że Bank udziela kredytobiorcy karencji w spłacie rat odsetkowych na okres 2 miesięcy począwszy od 07.12.2014 roku do 07.01.2015 roku. W okresie karencji kredytobiorca zobowiązany jest do zapłaty miesięcznych rat w wysokości 2 700 CHF. (d: Aneks Nr (...) – k. 67-69)

12 lutego 2015 roku strony zawarły Aneks Nr (...), w którym potwierdzono wysokość zaległości kredytobiorcy na dzień sporządzenia aneksu na kwotę 10 010,00 CHF. Strony postanowiły, że zmianie ulegną zasady spłaty kredytu, w ten sposób, że Bank udziela kredytobiorcy karencji w spłacie rat odsetkowych na okres 6 miesięcy począwszy od

07.03.2015 roku do 07.08.2015 roku. W okresie karencji kredytobiorca zobowiązany jest do zapłaty miesięcznych rat w wysokości 2 700 CHF. (d: Aneks Nr (...) – k. 70-72)

Kolejny Aneks strony zawarły w dniu 26 maja 2015 r. i zmieniły w nim wysokość oprocentowania kredytu na 1,13 % w skali roku, a stałą marżę banku określily na 2,00 %. (d: Aneks – k. 73-74)

23 lipca 2015 r. zawarty został kolejny Aneks, w którym strony postanowiły zmienić na czas określony zasady spłaty kredytu w ten sposób, że bank udziela kredytobiorcy karencji w spłacie rat odsetkowych na okres 18 miesięcy począwszy od 07.03.2015 roku do 07.08.2016 roku. W okresie karencji kredytobiorca zobowiązany jest do zapłaty miesięcznych rat w wysokości 2 700 CHF. (d: Aneks – k. 75-76)

14 września 2016 r. strony zawarły ostatni Aneks do umowy. W Aneksie tym stwierdzono, że na dzień jego sporządzenia zaległości w spłacie zobowiązań wynikających z zawartej umowy kredytu wynoszą łącznie 33 716,81 CHF, w tym kapitał wymagalny 29 013,74 CHF, odsetki umowne wymagalne 2 642,83 CHF, odsetki umowne niewymagalne 2 003,82 CHF, odsetki karne 56,42 CHF. Aneksem tym strony dokonały kapitalizacji wymagalnych wierzytelności w kwocie 4 703,07 CHF poprzez ich doliczenie do kapitału kredytu. W wyniku dokonanej kapitalizacji kapitał kredytu wynosi 8 212,05 CHF. Bank udzielił kredytobiorcy na okres 36 miesięcy począwszy od 07.10.2016 r. do 07.09.2019 r. karencji w spłacie odsetek oraz części kapitału. W okresie karencji kredytobiorca zobowiązany jest do zapłaty miesięcznych rat w kwocie 2 700 CHF. Oprocentowanie kredytu zostało ustalone na 1,26 %. (d: Aneks – k. 77-80)

Podstawę ustaleń faktycznych w niniejszej sprawie stanowiły wskazane dowody z dokumentów, które Sąd uznał za wiarygodne, a które nie były kwestionowane przez strony.

Dodatkowo dokonując ustaleń faktycznych Sąd oparł się tylko częściowo na zeznaniach powódki w zakresie w jakim korespondują ze złożonymi do akt dokumentami. Sąd nie dał wiary zeznaniom powódki w zakresie, w jakim utrzymywała ona, iż nie została poinformowana o ryzykach związanych z zawarciem kredytu w obcej walucie, o możliwości spłaty kredytu bezpośrednio we franku szwajcarskim. Powyższe stoi w sprzeczności z oświadczeniami, które powódka podpisała. Co innego wynika z dokumentów załączonych do akt sprawy. Powódka informowana była o ryzyku związanym z zadłużaniem się w obcej walucie, co wynika z umieszczonych w umowie oświadczeń, podpisanych własnoręcznie przez powódkę. Dodatkowo działalność zawodowa powódki w znacznym stopniu wskazuje na to, że zdawała sobie sprawę z konsekwencji jakie niesie za sobą zawarcie umowy kredytu w walucie franka szwajcarskiego.

Częściowo Sąd oparł się na zeznaniach świadka P. S. w zakresie w jakim pozwoliły one Sądowi uzyskać informację dotyczące procedur związanych z udzielaniem kredytów u pozwanego. Świadek ten nie posiadał jednak wiedzy odnośnie zawartej pomiędzy stronami umowy.

Dokonując ustaleń faktycznych Sąd nie oparł się na zeznaniach świadka B. Ł. i M. G., gdyż zeznania tych świadków nie zawierały informacji istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy. Ponadto świadek M. G. nie pamiętał konkretnych okoliczności związanych z konkretną umową zawartą przez powódkę, a jedynie posiadał wiedzę ogólną o zawieranych umowach z klientami. Z kolei świadek B. Ł. jest prawnikiem obsługującym powódkę, który jednocześnie współpracował z pozwanym, lecz po zawarciu spornej umowy współpraca ta została zakończona wypowiedzeniem złożonym przez pozwanego. Tym samym świadek ten jako bliski współpracownik powódki jest zainteresowany składaniem zeznań na jej korzyść, co obniża poziom wiarygodności jego zeznań.

Sąd nie oparł się także na sporządzonej przez biegłego opinii, gdyż ostatecznie po jej sporządzeniu powódka zgłosiła roszczenie o ustalenie nieważności spornej umowy, tym samym kwestia ewentualnej wysokości roszczenia powódki okazała się bez znaczenia, biorąc pod uwagę kolejność zgłoszonych roszczeń i skutki prawne.

Dokonując ustaleń w przedmiocie stanu faktycznego sprawy, Sąd nie oparł się na dowodach z dokumentów w postaci: Raportu Rzecznika Finansowego z czerwca 2016 r., Rekomendacji S Komisji Nadzoru Bankowego z 2006 r., Oceny Wpływu na sytuację sektora bankowego i polskiej gospodarki propozycji przewalutowania kredytów mieszkaniowych udzielonych w CHF na PLN Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego z 2013 r., Informacji w zakresie skutków projektów

ustawy o sposobach przywrócenia równości stron niektórych umów kredytu i umów pożyczki z 2016 r., Stanowiska (...) Banków (...) z dnia 16 czerwca 2016 r., wypisu z CEiDG powódki, postanowienia Sądu Rejonowego w Gliwicach, białej księgi kredytów frankowych w Polsce, opinii biegłego w sprawach I C 3744/15 i I C 1598/15, Pisma nr (...) z dnia 3 lipca 2002 r. skierowanego przez Generalnego Inspektora Nadzoru Bankowego do prezesów banków, Wyroku Sądu Okręgowego dla Warszawy – Pragi z 2 grudnia 2016 r., Wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie z 10 marca 2017 r., Wyroku Sądu Rejonowego dla Warszawy – Woli z dnia 25 stycznia 2017 r., Opinii (...) Banków (...) do projektu ustawy antyspreadowej, wydruku artykułów M. S.w (...), wydruku artykułu z portalu (...) .pl „Zeznania sprzedawcy kredytów byłego pracownika banku, Stanowiska Narodowego Banku Polskiego z 5 września 2016 r., Wyroku 608/2017 z 15 listopada 2017 r. CIP 2678/2015 Sądu Najwyższego Izby Cywilnej Gabinetu Technicznego w H., Wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 20 września 2017 r. (C-186/16), Wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 24 listopada 2017 r. (XXV C 1059/16), Informacji prasowej Rzecznika Finansowego pt. „Kredyt frankowy bez spreadu? To było możliwe!”, Publikacji ZBP z 30 stycznia 2018 r. pt. „Fakty na temat kredytów frankowych”, Wydruku ze strony internetowej (...) .pl (...), wydruku ze strony internetowej radia (...), Wydruku ze strony internetowej Parafii (...) w O., zanonimizowanego pisma biegłego R. P.z 3 maja 2018 r., prywatnej opinii ekonomicznej sporządzonej przez biegłego na wniosek kredytobiorcy, Zanonimizowanej umowy kredytu indeksowanego jednym kursem w wysokości kursu średniego NBP, Wywiadu z Jackiem Kseniem z 8 grudnia 2015 r., Wywiadu z J. B. z 15 marca 2015 r., Raportu (...) z 2009 r., Artykułu naukowego „Opłacalność kredytu powiązanego z kursem CHF w świetle teorii ekonomicznych i danych historycznych, Rekomendacji I Komisji Nadzoru Bankowego z 1 grudnia 1999 r., Zanonimizowanego Oświadczenia Rzecznika Finansowego zawierającego pogląd istotny dla sprawy z dnia 23 grudnia 2019 r., Opinii prof. dr hab. J. P. z 2019 r., Artykułu pt. „Ekonomiczne konsekwencje wykładni TSUE ws. Kredytów indeksowanych do franka szwajcarskiego zgodnej z opinią rzecznika generalnego” z sierpnia 2019 r., wypowiedzi Przewodniczącego Komisji Nadzoru Finansowego, artykułu „NBP czeka na propozycję banków dla frankowiczów”. Rzeczone dowody w żaden sposób nie odnosiły się do konkretnych okoliczności faktycznych objętych niniejszym postępowaniem, nie miały więc jakiegokolwiek znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. Dokumenty te mogły co najwyżej zostać zakwalifikowane jako element argumentacji prawnej stron.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

W sprawie niniejszej po ostatecznej modyfikacji powództwa powódka zgłosiła roszczenie o ustalenie nieważności całej zawartej z pozwanym umowy. W świetle zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego Sąd uznał, iż zasługiwało ono na uwzględnienie, z uwagi na nieważność postanowień indeksacyjnych zawartych w umowie, które stanowiły o sprzeczności ukształtowanej umowy z naturą stosunku umownego, tj. art. 353¹ k.c. w zw. z art. 58 § 1 i 3 k.c.

Z oświadczenia złożonego przez powódkę w piśmie zawierającym modyfikację powództwa wynika, że zgłasza ona roszczenie o ustalenie nieważności całej spornej umowy. Obok roszczenia o ustalenie powódka podaje, że zgłasza roszczenie o zapłatę. Swoje roszczenie ogranicza ona jednak do kwoty 16.410,00 CHF (powódka ograniczyła wysokość swojego roszczenia do żądania kwot nienależnie zapłaconych pozwanemu tytułem spłaty rat kredytu w okresie od 5 września 2016 r. do 30 marca 2017 r.). Biorąc pod uwagę fakt, iż roszczenie ustalenia całej spornej umowy jest roszczeniem dalej idącym i wywołującym najdalej idące skutki procesowe, Sąd ustalając nieważność umowy nie może połączyć tego roszczenia z zapłatą jedynie części, swobodnie wybranej przez powódkę kwoty z tytułu ewentualnego nienależnego świadczenia. Dodatkowo należy dodać, że w sprawie sporządzona została opinia biegłego sądowego, który obliczył wysokość nadpłaty na kwotę 212.674,06 zł za cały okres dokonywania spłat kredytu. W ocenie Sądu dochodzona przez powódkę kwota za pół roku w wysokości stanowiącej równowartość 62 970,09 zł jest znacznie zawyżona i tym samym nie udowodniona. Sąd doszedł do przekonania, że w przypadku nieważności całej spornej umowy powódce przysługuje roszczenie o zwrot ewentualnych nadpłat za cały okres uiszczania rat kredytu, a nie jedynie za ostatnie pół roku przed wniesieniem pozwu. Jako, że Sąd związany jest w tym zakresie żądaniem zgłoszonym przez powódkę i nie może orzekać ponad żądanie powództwo o zapłatę kwoty 16.410,00 CHF podlegało oddaleniu. Zgodnie z art. 321 § 1 k.p.c. sąd nie może wyrokować co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem, ani zasądzać ponad żądanie. Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 2015 r. (sygn. akt V CSK 612/14) treść tego przepisu „daje wyraz tradycyjnej zasadzie wyrokowania, statuującej zakaz orzekania ponad żądanie, czyli

przejawiającej się w tym, że sąd jest związany granicami żądania powództwa i nie może dysponować przedmiotem procesu przez określenie jego granic niezależnie od zakresu żądania ochrony przez powoda. Sąd nie może zasądzić ponad żądanie, a więc uwzględnić roszczenia w większej wysokości niż żądał powód, również wtedy, gdy z okoliczności sprawy wynika, że powodowi przysługuje świadczenie w większym rozmiarze.” Nadmienić należy, że w przypadku ustalenia nieważności spornej umowy bank również uprawniony jest do żądania zwrotu ewentualnych kosztów i kwot wynikających z udzielonego powódce kredytu, którego suma opiewała ostatecznie na ponad 15.000.000 zł.

Przechodząc do rozważań dotyczących nieważności umowy należy wskazać, że o ile żądanie główne okaże się słuszne, nie ma konieczności orzekania o żądaniu ewentualnym, albowiem w przypadku zgłoszenia roszczeń ewentualnych, Sąd nie orzeka o nich jednocześnie, ale kolejno i to zależnie od tego, jak orzeknie o roszczeniu zgłoszonym w pozwie na pierwszym miejscu. W razie uwzględnienia przez sąd żądania przedstawionego jako pierwsze, rozpoznanie żądania ewentualnego staje się bezprzedmiotowe; nie jest wydawane w stosunku do niego żadne orzeczenie. Takie ukształtowanie żądań pozwu stanowi szczególnie rodzaj kumulacji roszczeń, co oznacza konieczność odpowiedniego zachowania warunków przewidzianych w art. 191 k.p.c.. Nie ma zastosowania do tak skumulowanych żądań zasada jednoczesnego ich rozpoznawania przez Sąd (tak SN w uchwale z 19.10.2013 r. sygn. akt III CZP 58/13 publ. w OSNIC z 2014 r. nr 6 poz. 62).

Niezależnie od powyższego wskazać należy, iż roszczeniem najdalej idącym było roszczenie ustalenia nieważności umowy i tym samym podlegało rozpoznaniu w pierwszej kolejności.

Na wstępie wskazać należy, że w ocenie Sądu wbrew stanowisku pozwanego powódce przysługiwał interes prawny w domaganiu się ustalenia nieważności umowy. Interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. jest przesłanką materialnoprawną, merytoryczną powództwa wytoczonego na podstawie art. 189 k.p.c. o ustalenie istnienia bądź nieistnienia stosunku prawnego lub prawa. Istnienie interesu prawnego decyduje o dopuszczalności badania prawdziwości twierdzeń powoda, że wymieniony w powództwie stosunek prawny lub prawo istnieje, bądź nie istnieje. Dopiero dowiedzenie przez powoda interesu prawnego otwiera sądowi drogę do badania prawdziwości twierdzeń powoda o tym, że dany stosunek prawny lub prawo rzeczywiście istnieje bądź nie istnieje. Nie istnieje legalna definicja pojęcia interesu prawnego. Jego funkcja wynika z przepisów, zaś treść znaczeniową kształtuje praktyka.

W piśmiennictwie i przede wszystkim w orzecznictwie utrwalili się poglądy, zgodnie z którym interes prawny rozumieć należy jako obiektywnie występującą potrzebę ochrony sfery prawnej powoda, którego prawa zostały lub mogą zostać zagrożone, bądź też co do istnienia lub treści których występuje stan niepewności. Ocena interesu prawnego wymaga zindywidualizowanych, elastycznych kryteriów, uwzględniających celowościowe podstawy powództwa z art. 189 k.p.c.

Jedną z przesłanek badanych przy rozważaniu celowości wykorzystania powództwa o ustalenie jest znaczenie, jakie wyrok ustalający wywarłby na sytuację prawną powoda.

O występowaniu interesu prawnego świadczy możliwość stanowczego zakończenia na tej drodze sporu, natomiast przeciwko jego istnieniu - możliwość uzyskania pełniejszej ochrony praw powoda w drodze innego powództwa (zob. m.in. wyrok SN z 15 października 2002 r. II CKN 833/00, Lex nr 483288; wyrok SN z 30 listopada 2005 r. III CK 277/05, Lex nr 346213; wyrok SN z 02 lutego 2006 r. II CK 395/05, Lex nr 192028; wyrok SN z 29 marca 2012 r., I CSK 325/11, Lex nr 1171285; wyrok SN z 05 września 2012 r., IV CSK 589/11, Lex nr 1232242). Innymi słowy interes prawny zachodzi, jeżeli sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni stronie powodowej ochronę jej prawnie chronionych interesów, czyli definitywnie zakończy spór istniejący lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu takiego sporu w przyszłości. Postępowanie cywilne oparte jest bowiem na założeniu, że realizacja praw na drodze sądowej powinna być celowa i możliwie prosta, udzielana bez mnożenia postępowań. Założenie to realizuje wymaganie wykazania interesu prawnego w wypadku żądania ustalenia istnienia (nieistnienia) stosunku prawnego lub prawa i przyjęcie jako zasady, że możliwość uzyskania skuteczniejszej ochrony w drodze innego powództwa podważa interes prawny w żądaniu ustalenia.

Powyższa zasada nie powinna być oczywiście pojmowana abstrakcyjnie, w celu zawężającej interpretacji tej przesłanki do wytoczenia powództwa o ustalenie, lecz ze względu na konstytucyjnie gwarantowane prawo do sądu zawsze konieczna jest ocena istnienia interesu prawnego do wytoczenia tego powództwa na tle okoliczności faktycznych konkretnych spraw. Wobec tego przyjmuje się istnienie interesu prawnego zawsze, gdy istnieje niepewność stanu prawnego lub gdy stronie nie stoi otworem droga procesu o świadczenie, a strona przeciwna kwestionuje jej prawo lub stosunek prawny (por. wyrok SA w Warszawie z dnia 25 września 2013r., I ACa 773/13, Lex nr 1392106).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy należy uznać, że powódka istotnie posiada interes prawny w żądaniu ustalenia nieważności całej spornej umowy kredytu. Nie ulega wątpliwości, że w przypadku umowy zawartej na 30 lat istotne jest, czy jest ona ważna i wiąże powódkę. Występujący zatem fakt niepewności stanu prawnego powodujący potrzebę uzyskania ochrony prawnej w niniejszej sprawie należy uznać za konieczny i obiektywny. Umowa kredytu zawiera postanowienia dotyczące mechanizmu indeksacji, które potencjalnie mogą być abuzywne. W wypadku ich abuzywności powstaje uzasadniona obiektywnie wątpliwość, czy strony są związane pozostałymi postanowieniami umowy i czy umowa dalej powinna być wykonywana, czy też ich eliminacja powoduje niemożność wykonywania całej umowy i w rezultacie jej nieważność.

W pierwszej kolejności zachodzi konieczność oceny czy sporny stosunek umowny, z uwagi na sposób ukształtowania zobowiązania wyrażonego na skutek wprowadzenia do umowy mechanizmu indeksacji, w walucie CHF, został określony w sposób nienaruszający art. 353¹ k.c. Zarówno całkowity koszt kredytu, jak i rzeczywista roczna stopa oprocentowania zostały w ostatecznym kształcie uzależnione od poziomu oprocentowania kredytu w całym okresie kredytowania. Ostatecznie zastrzeżono, iż wysokość zobowiązania powódki zostanie określona wg kursu kupna waluty CHF obowiązującego w pozwanym banku w dniu wypłaty kredytu, zaś równowartość w złotych polskich raty wyrażonej w CHF, wg kursu sprzedaży waluty CHF obowiązującej w dniu spłaty. W tej sytuacji w ocenie Sądu powódka ma prawo do uzyskania odpowiedzi na pytanie czy umowa kredytowa ją wiąże, a jeśli tak to w jakim zakresie i na jakich warunkach powinna być wykonywana, lub wykonana. Najlepszą drogą prawną uzyskania odpowiedzi na te pytania jest powództwo o ustalenie. Zdaniem Sądu powództwo o zapłatę nie daje pełnej ochrony praw powódki w sposób prosty i łatwy. Natomiast sprawa o ustalenie daje powodowi możliwość uzyskania pełnej ochrony w każdej ze sfer umowy, które obiektywnie budzą wątpliwości.

Merytoryczne rozpoznanie roszczeń powódki zgłoszonych w niniejszym postępowaniu, zakończy definitywnie powstały między stronami spór co najmniej w tym sensie, iż rozstrzygnie o tym czy i jak kształtują się wzajemne prawa i obowiązki stron spornej umowy, w tym czy powódka jest związana danym stosunkiem prawnym, na warunkach określonych w umowie czy też z pominięciem niektórych postanowień w niej zawartych czy też przedmiotowa umowa nie może być podstawą do wywodzenia jakichkolwiek roszczeń wobec powódki.

Reasumując, powódka posiada interes prawny w wytoczeniu powództwa o ustalenie nieważności umowy kredytowej, gdyż z tego stosunku wynikają jeszcze inne, dalej idące skutki, których dochodzenie w drodze powództwa o świadczenie nie jest jeszcze aktualne.

W ocenie Sądu w realiach niniejszego postępowania, co zasygnalizowano powyżej, tylko powództwo o ustalenie może w sposób definitywny rozstrzygnąć niepewną sytuację prawną powódki i zapobiec także na przyszłość możliwym sporom, a tym samym w sposób pełny zaspokoić interes prawny powódki (zob. wyrok SN z 30 października 1990 r. I CR 649/90, Lex nr 158145; wyrok SN z 27 stycznia 2004 r. II CK 387/02, Lex nr 391789; postanowienie SN z 18 listopada 1992 r. III CZP 131/92, Lex nr 374471).

Przechodząc do oceny roszczenia głównego powódki opartego na nieważności umowy wskazać należy, iż zgodnie z art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe, w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia spornej umowy pomiędzy powódką a poprzednikiem prawnym pozwanego banku (tekst jedn.: Dz.U. z 2002 r., nr 72, poz. 665), przez umowę kredytu bankowego bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania

z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. W myśl art. 69 ust. 2 Prawa bankowego, umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności: 1) strony umowy, 2) kwotę i walutę kredytu, 3) cel, na który kredyt został udzielony, 4) zasady i termin spłaty kredytu, 5) wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany, 6) sposób zabezpieczenia spłaty kredytu, 7) zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu, 8) terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych, 9) wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje, 10) warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy.

Przepis art. 58 k.c. stanowi, że nieważna jest czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek,

w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy (art. 58 § 1 k.c.). Nieważna jest również czynność sprzeczna

z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.). Jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że

z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana (art. 58 § 3 k.c.). Czynność prawna jest sprzeczna z ustawą, gdy jej treść jest formalnie i materialnie niezgodna z bezwzględnie obowiązującym przepisem prawa. Nieważność czynności prawnej może wynikać nie tylko z wyraźnej dyspozycji przepisu, ale także z natury zobowiązania.

W stanie prawnym obowiązującym w dacie zawarcia przedmiotowej umowy, nie budzi wątpliwości dopuszczalność konstruowania umów kredytu indeksowanego (waloryzowanego) do waluty obcej. Odwołać tu się należy do poglądu wyrażonego przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 22 stycznia 2016 r., sygn. akt I CSK 1049/14 (OSNC z 2016 r nr 11 poz. 134), w którego uzasadnieniu Sąd Najwyższy opisał konstrukcję umowy kredytu bankowego indeksowanego i stwierdził jednoznacznie jej dopuszczalność. W szczególności Sąd Najwyższy wskazał, że jest to umowa na podstawie której „Bank wydaje kredytobiorcy określoną sumę kredytową w złotych, przy czym jej wysokość jest określana (indeksowana) według kursu danej waluty (np. euro) w dniu wydania (indeksowanie do waluty obcej po cenie kupna). Ustalenie takie następuje też w celu określenia wysokości rat kredytowych, do których kredytobiorca będzie zobowiązany w okresie trwania stosunku kredytowego. W dniu płatności konkretnych rat taka rata jest przeliczana zgodnie z umową na złote stosownie do kursu danej waluty, tj. po kursie jej sprzedaży kontrahentowi banku. (...) Tak ujęta umowa kredytu indeksowanego mieści się oczywiście w konstrukcji ogólnej umowy kredytu bankowego i stanowi jej możliwy wariant (art. 353¹ k.c. w związku z art. 69 Prawa bankowego). Nie ma zatem podstaw do twierdzenia, że w obrocie prawnym doszło do wykształcenia się jakiegoś odrębnego, oryginalnego typu umowy bankowej, powiązanej w sposób szczególny z kursem złotego do walut obcych w chwili wydania i zwrotu sumy kredytowej i tym samym zakładającej szczególnie sposób określania wysokości zadłużenia kredytobiorcy w stosunku kredytowym. W zakresie umowy kredytu indeksowanego także dochodzi do wydania sumy kredytu kredytobiorcy i zwrotu wykorzystanej sumy kredytu z reguły w ratach kredytowych w dłuższym odcinku czasowym. Dla kredytobiorcy istotne znaczenie ma z reguły wysokość rat spłacanych w poszczególnych okresach ich spłat. Kredytobiorca zwraca kredytodawcy wykorzystaną sumę kredytu, przy czym w związku z kursem waluty obcej suma ta może być wyższa odpowiednio do relacji do waluty obcej, gdyż suma wykorzystana w dniu wykonywania umowy kredytu hipotecznego może mieć inną wartość rynkową w wyniku indeksacji walutowej. Innymi słowy, kredytobiorca może być zobowiązany do zwrotu bankowi sumy pierwotnie wykorzystanego kredytu, ale taka wykorzystana suma - w całości lub części - może mieć inną (wyższą) wartość rynkową w okresie spłaty kredytu”.

Zaprezentowany wyżej pogląd Sąd Najwyższy podtrzymał w wyroku z 19 marca 2015 r., IV CSK 362/14 (Biul. SN z 2015 r., nr 5), w którym, odwołując się do przepisów zawartych w ustawie z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2011 r., nr 165, poz. 984), wskazał, że „ideą dokonania nowelizacji Prawa bankowego ustawą z dnia 29 lipca 2011 r. było utrzymanie funkcjonujących na rynku kredytów denominowanych według nowych zasad (...) Ustawodawca wprowadził narzędzie prawne pozwalające wyeliminować z obrotu postanowienia umowne zawierające niejasne reguły przeliczania należności kredytowych, zarówno na przyszłość, jak i w odniesieniu do wcześniej zawartych umów w części, która pozostała do spłacenia”.

Wreszcie odwołać się należy do art. 4 powołanej wyżej ustawy, zgodnie z którym, w przypadku kredytów lub pożyczek pieniężnych zaciągniętych przez kredytobiorcę lub pożyczkobiorcę przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy ma zastosowanie art. 69 ust. 2 pkt 4a oraz art. 75b Prawa bankowego, w stosunku do tych kredytów lub pożyczek pieniężnych, które nie zostały całkowicie spłacone - do tej części kredytu lub pożyczki, która pozostała do spłacenia. W tym zakresie bank dokonuje bezpłatnie stosownej zmiany umowy kredytowej lub umowy pożyczki. Skoro przepis ten wprost potwierdza stosowanie przepisów dodanych ustawą nowelizującą do umów zawartych wcześniej, to nielogicznym byłoby uznanie, że wyrażona w nim norma nie ma zastosowania, gdyż wcześniej zawarte umowy kredytu indeksowanego czy denominowanego są nieważne. Wprowadzenie konieczności określenia zasad ustalania kursów walut do treści umowy kredytowej oznacza potwierdzenie dopuszczalności indeksacji kwoty udzielonego kredytu.

Zwrócić trzeba nadto uwagę, że obowiązująca obecnie ustawa z 23 marca 2017 r. o kredycie hipotecznym oraz o nadzorze nad pośrednikami kredytu hipotecznego i agentami (Dz.U. z 2017 r., poz. 819) jednoznacznie dopuszcza - choć z pewnymi ograniczeniami - zawieranie umów kredytu hipotecznego indeksowanego do waluty obcej (art. 6 i art. 10 pkt 7 tejże ustawy) wraz ze wszystkimi konsekwencjami, jakie może to mieć dla ustalenia wysokości zobowiązania konsumenta. Oczywiście przepisy tej ustawy nie znajdują zastosowania do umowy zawartej przez strony w rozpatrywanej sprawie, jednakże pozwalają na ocenę dopuszczalności określonej konstrukcji w systemie prawa.

W tej sytuacji stwierdzić należy, że wprowadzenie do umowy kredytu bankowego postanowień dotyczących indeksacji kwoty kredytu mieści się w granicach swobody umów i nie stanowi naruszenia art. 69 ustawy Prawo bankowe. Przedmiotowa umowa zawiera wszystkie elementy przedmiotowo istotne umowy kredytu bankowego. W art. 69 ust. 2 Prawa bankowego wskazano, jakie niezbędne (obligatoryjne) postanowienia powinny być ujawnione w umowie kredytu bankowego. Nie wszystkie z tych elementów stanowią essentialia negotii umowy kredytowej. Elementów konstrukcyjnych tej umowy poszukiwać należy w treści art. 69 ust. 1 Prawa bankowego, zatem stanowią je zobowiązanie banku do wydania kredytobiorcy określonej sumy pieniężnej oraz zobowiązanie kredytobiorcy do zwrotu wykorzystanej sumy kredytu i zapłacenia odsetek kapitałowych (tak Sąd Najwyższy w wyroku z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC z 2016 r. nr 11 poz. 134).

Wymogi powyższe zostały spełnione w przypadku spornej umowy, albowiem zawiera ona wymienione wyżej elementy przedmiotowo istotne. Kredyt waloryzowany (indeksowany) kursem waluty obcej to kredyt udzielany w walucie polskiej, przy czym na dany dzień (najczęściej dzień uruchomienia kredytu), kwota kapitału kredytu (lub jej część) przeliczana jest na walutę obcą (według bieżącego kursu wymiany waluty), która to kwota stanowi następnie podstawę ustalania wysokości rat kapitałowo-odsetkowych. Wysokość kolejnych rat kapitałowo-odsetkowych określana jest zatem w walucie obcej, ale ich spłata dokonywana jest w walucie polskiej, po przeliczeniu według kursu wymiany walut na dany dzień (najczęściej na dzień spłaty).

Zgodnie z §2 pkt 1 umowy, bank udzielił kredytobiorcy (powódce) kredytu w kwocie 13.500.000,00 złotych polskich indeksowanego kursem CHF, która to kwota została przeliczona na CHF w dniu jej uruchomienia. Kredytobiorca (powódka) oświadczyła, że jest świadoma ryzyka kursowego, związanego ze zmianą kursu waluty indeksacyjnej w stosunku do złotego, w całym okresie kredytowania i akceptuje to ryzyko.

Kredyt został wypłacany powódce w złotych polskich, w tej samej walucie odbywała się jego spłata. Kwota kredytu została przez nią określona we wniosku kredytowym również w złotych polskich. Sama kwota kredytu została w umowie określona również w walucie polskiej z zastrzeżeniem jej indeksacji kursem CHF. Spłata wszelkich zobowiązań z tytułu zawartej umowy dokonywana była w złotych według kursu sprzedaży wskazanego w tabeli kursów walut stworzonej przez pozwanego.

Zdaniem Sądu z powyższego bezsprzecznie wynika, że zawarta przez strony umowa kredytu hipotecznego stanowi umowę kredytu złotowego indeksowanego do waluty obcej. Bank wydaje kredytobiorcy określoną sumę kredytową w złotych, przy czym jej wysokość jest określana (indeksowana) według kursu danej waluty w dniu wydania

(indeksowanie do waluty obcej po cenie kupna). Ustalenie takie następuje też w celu określenia wysokości rat kredytowych, do których kredytobiorca będzie zobowiązany w okresie trwania stosunku kredytowego. W dniu płatności konkretnych rat taka rata jest przeliczana zgodnie z umową na złote stosownie do kursu danej waluty, tj. po kursie jej sprzedaży kontrahentowi banku.

W istocie kredyt został udzielony w złotych, a był jedynie indeksowany do kursu waluty obcej. Należy zauważyć, że również i w ocenie organów nadzorczych nad rynkiem finansowym nie ulegało wątpliwości, że kredyty indeksowane i denominowane to kredyty w walucie polskiej. Zgodnie ze stanowiskiem Narodowego Banku Polskiego z dnia 6 lipca 2011 r. wyrażonego w toku prac legislacyjnych nad tzw. ustawą antyspreadową: „kredyt w walucie polskiej „denominowany lub indeksowany” w innej walucie niż polska jest kredytem w złotych. Przyjęcie klauzuli indeksowej w postaci innej waluty (tak samo, gdyby indeksem była cena złota, zboża czy innego dobra majątkowego) nie przekreśla faktu, że zobowiązanie zostało wyrażone w złotych. Kredyt indeksowany nie jest kredytem walutowym. Bank albo inny kredytodawca nie może żądać od kredytobiorcy spłaty kredytu w innej walucie niż złoty, nie ma też obowiązku przyjmowania świadczenia pieniężnego w innej walucie niż złoty (choć w wysokości indeksowanej)”.

W ocenie Sądu podpisana przez strony umowa kredytu spełniała wszystkie ustawowe wymogi wynikające z treści art. 69 ust. 1 i 2 ustawy Prawo bankowe, w szczególności spełniała wymogi z art. 69 ust. 2 pkt 2 i 4 Prawa bankowego. Strony określiły w umowie kredytu kwotę kredytu, walutę kredytu, jego przeznaczenie, okres kredytowania, terminy i zasady jego zwrotu przez powódkę przy zastosowaniu klauzuli indeksacyjnej, a także oprocentowanie kredytu i opłaty oraz prowizje związane z jego udzieleniem. Nie zasługiwały więc na uwzględnienie twierdzenia powódki jakoby zawarta umowa kredytu zawierała uchybienia w zakresie określenia rzeczywistej kwoty kredytu oraz jego waluty, a tym samym naruszona została dyspozycja art. 69 Prawa bankowego.

W ocenie Sądu, umowy kredytu zawartej przez strony nie sposób również uznać za nieważną w ogólności ze względu na jej sprzeczność z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.). Uznanie umowy za nieważną ze względu na te zasady może nastąpić w wypadkach wyjątkowych, posiadających mocne uzasadnienie aksjologiczne (por. orz. SN z 28.01.2016 r., I CSK 16/15, MonPrBank z 2017 r. nr 13 poz. 35). Umowy kredytów indeksowanych do waluty obcej wiążą się ze znacznym ryzykiem dla kredytobiorców, ale na poziomie porównywalnym z niewątpliwie dopuszczonym przez prawo kredytem walutowym, wypłacanym i spłacanym w CHF. Powódka nie wykazała, by podczas zawierania umowy znajdowała się w nietypowej sytuacji, w szczególności by działała w warunkach konieczności finansowej. Powódka nie przedstawiła również dowodów, które pozwoliłyby na przyjęcie, iż przy zawieraniu przez powódkę umowy kredytu doszło do wykorzystania wyjątkowej przewagi Banku. Wskazać należy również, iż o ryzyku zmian kursu waluty i jego możliwym wpływie na wysokość zobowiązań powódka została pouczona przy składaniu wniosku o kredyt, co potwierdziła w pisemnym oświadczeniu.

Nie sposób przyjąć, by fakt wprowadzenia do umowy klauzul indeksacyjnych doprowadził do ukształtowania sytuacji prawnej powódki w sposób tak dalece niekorzystny

w stosunku do sytuacji pozwanego, który nakazywałyby uznać całą umowę za nieuczciwą czy kolidującą z dobrymi obyczajami na gruncie braku dostatecznej informacji odnośnie charakteru przedmiotowej umowy. Jak już wyżej wskazano na tle orzecznictwa Sądu Najwyższego, konstrukcja indeksacji kredytu nie jest sama w sobie sprzeczna z prawem, jak też nie można wykluczyć jej stosowania nawet w umowach zawieranych z konsumentami. Na gruncie stanu faktycznego niniejszej sprawy nie było podstaw do postawienia wniosku, że indeksacja kredytu miała chronić przede wszystkim interesy Banku kosztem interesów powódki. Zwrócić należy uwagę, że wprowadzenie indeksacji pozwalało w ówczesnych realiach rynkowych na zaoferowanie kredytobiorcy niższego oprocentowania kredytu, niż w przypadku kredytów złotych. Konstrukcja kredytu indeksowanego nie powinna więc być uznana za nieuczciwą co do zasady. Ponadto sprzeczność z zasadami współżycia społecznego, skutkująca nieważnością umowy musiałaby istnieć w chwili zawierania umowy. Tymczasem nie ulega wątpliwości, że w dacie zawierania umowy i w początkowym okresie jej wykonywania była ona bardzo korzystna dla powódki, gdyż będące konsekwencją indeksacji do franka szwajcarskiego niższe oprocentowanie kredytu skutkowało znacznie niższymi ratami kredytowymi niż w przypadku kredytów złotych pozbawionych mechanizmu indeksacji (co jest okolicznością powszechnie znaną i co w wielu przypadkach występuje nadal). Podkreślić należy, że w okresie zawierania spornej umowy kredytu żaden przepis

Prawa bankowego ani innego aktu powszechnie obowiązującego nie nakładał na banki obowiązku przedstawienia kredytobiorcy - pod rygorem nieważności umowy - informacji o ekonomicznych skutkach zawarcia umowy kredytu, w szczególności z punktu widzenia jej opłacalności, ani o ryzyku zawarcia umowy o określonej treści, w sytuacji możliwej zmiany na przestrzeni czasu wartości waluty kredytu w odniesieniu do waluty polskiej. Podkreślić też trzeba, że gwałtowne wzrosty kursów franka szwajcarskiego w ostatnich latach miały charakter bezprecedensowy, nienotowany wcześniej w historii, a zatem były nie do przewidzenia przez żadną ze stron umowy. W tej sytuacji nie można postawić Bankowi zarzutu, że nie poinformował powódki o możliwości tak znacznego wzrostu kursu waluty indeksacyjnej, jaki faktycznie miał miejsce. Zaciąganie zobowiązań wyrażonych w obcej walucie w celu skorzystania z mającej do nich zastosowanie korzystniejszej dla kredytobiorcy stawki oprocentowania jest związane z ponoszeniem ryzyka kursowego, czego należy mieć świadomość przy zachowaniu elementarnej staranności. Dlatego, w ocenie Sądu, z nieprzedstawienia w/w informacji dotyczącej możliwego znacznego wzrostu kursu waluty nie można wyciągać skutków rzutujących na ważność umowy.

W świetle przeprowadzonego powyżej wyводу prawnego nie ulega wątpliwości, iż rozważana indeksacja kredytu jest dopuszczalna co do zasady, a nadto jej stosowanie może być zgodne z prawem, to w ocenie Sądu - w analizowanym przypadku postanowienia zawartej przez strony umowy, określające indeksację, są nieważne jako sprzeczne z art. 353¹ k.c. Zgodnie z tym przepisem strony zawierające umowę mogą określić stosunek prawny według swojego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze stosunku), ustawie ani zasadom współżycia społecznego. Zasadniczym elementem każdego zobowiązania umownego jest możliwość obiektywnego i dostatecznie dokładnego określenia świadczenia. Przy określeniu świadczenia możliwe jest odwołanie się do konkretnych podstaw jego ustalenia, możliwe jest również odwołanie się w tym zakresie do woli osoby trzeciej. Jednakże w każdym wypadku umowa będzie sprzeczna z naturą zobowiązania jako takiego, jeśli określenie świadczenia zostanie pozostawione woli wyłącznie jednej ze stron. W doktrynie prawa stwierdzenie to od dawna nie budzi wątpliwości (zob. R. Longchamps de Berier, *Zobowiązania*, Lwów 1938, s. 157: Gdyby oznaczenia miał dokonać dłużnik, według swego swobodnego uznania, nie byłoby żadnego zobowiązania. Gdyby zaś miał go dokonać wierzyciel, umowa byłaby niemoralna, gdyż dłużnik byłby zdany na łaskę i niełaskę wierzyciela).

Należy zwrócić też uwagę na dwie uchwały Sądu Najwyższego, wydane na kanwie przepisów dotyczących czynności bankowych. W uchwale z 22 maja 1991 r., III CZP 15/91 (OSNCP z 1992 r. nr 1 poz. 1) Sąd Najwyższy wskazał, że za sprzeczne z naturą umowy gospodarczej należy uznać pozostawienie w ręku jednej tylko strony możliwości dowolnej zmiany jej warunków, zaś sprzeczność ta występuje szczególnie wyraźnie zwłaszcza przy umowach zawieranych nie w oparciu o indywidualne pertraktacje, ale w oparciu o regulamin wydany przez profesjonalistę. W konsekwencji Sąd Najwyższy uznał za nieskuteczne prawnie postanowienia umowy pozwalające na dowolną zmianę regulaminu rachunku bankowego.

Z kolei w uchwale z 6 marca 1992 r., III CZP 141/91 (OSNCP z 1992 r. nr 6 poz. 90) Sąd Najwyższy stwierdził, że dowolne określanie wysokości odsetek w czasie trwania stosunku prawnego jest sprzeczne z zasadami słuszności kontraktowej i w konsekwencji dla skutecznego zastrzeżenia możliwości jednostronnej zmiany tych odsetek wskazał na konieczność podania konkretnych okoliczności, od których ta zmiana jest uzależniona. Bez tego warunku umowa byłaby nieważna ze względu na naruszenie zasad współżycia społecznego.

Choć rozważaną konstrukcją umowy kredytu indeksowanego z wyżej powołanych przyczyn, należy uznać za dopuszczalną (co do zasady), w ocenie Sądu szczegółowe postanowienia umowne na mocy których:

a) następuje przeliczenie kwoty kredytu w złotych polskich na saldo zadłużenia Kredytobiorcy wyrażone w CHF - §3 ust. 8 Umowy w zw. z §4 ust. 4 Umowy w zw. z §2 lit. [m] Regulaminu, §11 ust. 7 Regulaminu;

b) następuje ustalenie wysokości świadczenia zwrotnego Kredytobiorcy, przeliczanego z CHF na PLN - §4 ust. 4 Umowy w zw. z §12 ust. 7 Regulaminu w zw. z §2 lit. [m] Regulaminu - są nieważne z mocy prawa (art. 58 § 1 k.c.) jako sprzeczne z art. 353¹ k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 oraz ust. 2 pkt 4 pr. bank, co z kolei ze względu na treść art. 58 § 3 k.c. prowadzi do nieważności całej Umowy.

Powyższe daje asumpt do przyjęcia, poglądu według którego poprzez narzuconą Kredytobiorcy konstrukcję Umowy, Bank zastrzegł dla siebie możliwość jednostronnej zmiany wysokości zobowiązania w zakresie głównego świadczenia Kredytobiorcy, spełnianego na rzecz Banku. Pozwany ustalając samodzielnie w Tabeli Kursowej, kurs kupna (stosowany przy ustalaniu salda kredytu w CHF) i kurs sprzedaży (stosowany przy spłacie rat kredytowych wyrażonych w CHF), sam określał należną jej od Kredytobiorcy wierzytelność o której mowa w art. 69 ust. 1 oraz ust. 2 pkt 4 pr. bank. Kredytobiorca nie miał przy tym żadnych instrumentów umownych, pozwalających na skontrolowanie „rynkowości” kursów walut stosowanych przez Bank, a także wpływu na wysokości naliczanego spreadu walutowego, którego wysokość także pozostawała na dzień zawarcia Umowy niedookreślona.

Wartość świadczenia spełnianego przez Kredytobiorcę na rzecz Banku jest wyrażona wprawdzie w Harmonogramach spłat w walucie CHF, jako iloraz sald kredytu (powiększonych o odsetki umowne w CHF) i wyrażonych w miesiącach okresów kredytowania. Na mocy jednak postanowień umownych wprowadzonych w ramach swobody umów, spełnienie świadczeń zwrotnych przez Kredytobiorcę w postaci zapłaty na rzecz Banku umówionych rat kapitałowo-odsetkowych (tj. zwrot części kapitałowej kredytu – czyli części salda wyrażonego w CHF oraz części odsetkowej naliczanej miesięcznie od pozostałego do zapłaty salda kredytu) na dzień zawarcia Umowy mogło nastąpić wyłącznie w złotych polskich.

Powyższy mechanizm sprawia w ocenie Sądu, że świadczenie należne Bankowi, z punktu widzenia prawa zobowiązań oraz treści art. 69 ust. 1 i 2 pkt 4 pr. bank. pozostawało od początku niedookreślone. Bez decyzji Banku wyrażającej się wydaniem Tabeli Kursowej (której zweryfikowanie przez Kredytobiorcę było niemożliwe) - nie sposób było określić salda kredytu w CHF, do którego zwrotu zobowiązał się Kredytobiorca, a także wysokości odsetek umownych naliczanych od tego salda (wyrażonych także w CHF ze względu na przyjętą stopę referencyjną oprocentowania). Nie sposób także ustalić wysokości miesięcznych rat kredytu, spłacanych w dniu zawarcia Umowy zgodnie z wolą stron w złotych polskich, a także świadczeń na rzecz Banku, w przypadku wypowiedzenia Umowy, postawienia wszystkich należności w stan natychmiastowej wymagalności lub podjęcia decyzji o wcześniejszej spłacie kredytu.

Przy ocenie zgodności z prawem powyższych postanowień umownych zwrócić należy uwagę, że nie odwołują się one do ustalanego w sposób obiektywny kursu CHF, do obiektywnych wskaźników, na które żadna ze stron nie ma wpływu, lecz pozwalają w rzeczywistości Bankowi kształtować ten kurs w sposób dowolny, wedle swego uznania.

Z tego też względu Sąd uznał, iż na mocy powyższych postanowień Bank miał możliwość jednostronnie i arbitralnie, a przy tym w sposób wiążący, modyfikować wskaźnik, według którego obliczana jest wysokość kapitału kredytu (wyplaconej kwoty kredytu) i kształtowane świadczenia kredytobiorcy (rat kredytowych i innych należności Banku). Indeksacja kredytu udzielonego na podstawie umowy o kredyt hipoteczny odbywa się w oparciu o tabele kursowe sporządzane przez pozwanego, będące jego wewnętrznym dokumentem i to uprawnienie Banku do określania wysokości kursu CHF na gruncie zawartej umowy kredytu nie doznaje żadnych formalnie określonych ograniczeń (brak oznaczenia parametrów granicznych m.in. w zakresie stosowanej przez pozwanego marży - spreadu). Umowa kredytu nie precyzuje bowiem sposobu ustalania kursu wymiany walut wskazanego w Tabeli kursów walut obcych obowiązującej w Banku. W szczególności regulacje umowne nie przewidują wymogu, aby wysokość kursu ustalanego przez Bank pozostawała

w określonej relacji do aktualnego kursu CHF ukształtowanego przez rynek walutowy lub np. kursu publikowanego przez Narodowy Bank Polski, lecz zawiera jedynie sformułowanie, iż tworzona jest na podstawie kursów obowiązujących na rynku międzybankowym, nie definiując pojęcia rynku międzybankowego. W tym miejscu zwrócić również wypada uwagę, iż bez znaczenia pozostaje podnoszony przez pozwanego fakt, że nie ustalał kursu dowolnie, skoro jak już zaznaczono powyżej, w umowie kredytu ani w regulaminie nie określono, jaka ma być relacja kursu Banku do kursów na rynku międzybankowym, ani czy jest to relacja stała w trakcie wykonywania umowy kredytu, ani też do jakich wysokości, odchyień od bliżej niesprecyzowanego rynku międzybankowego, pozwany może kształtować kursy we własnej Tabeli, która z uwagi na przywołane powyżej postanowienia umowy kredytu stanowi o wysokości zobowiązania kredytowego, jak również wysokości raty.

Przyznanie sobie przez pozwanego prawa do jednostronnego wyznaczenia salda kredytu i regulowania wysokości rat kredytu indeksowanego kursem CHF poprzez wyznaczenie w tabelach kursowych kursów kupna i sprzedaży franka szwajcarskiego, przy pozbawieniu powódki jakiegokolwiek wpływu na to, wykracza poza zasadę swobody umów wyrażoną w art. 353¹ k.c., pozostając w sprzeczności z naturą stosunku zobowiązaniowego, który winien być oparty na zasadzie równości stron, bez przyznawania którejkolwiek z nich władczych kompetencji do kształtowania wysokości świadczeń, w tym przypadku zobowiązania powódki podlegającego spłacie, a następnie wysokości poszczególnych rat. Przywołane wyżej postanowienia umowy są sprzeczne z tym przepisem, a tym samym nieważne na podstawie art. 58 § 1 k.c.

Niezależnie od tego, wskazane postanowienia umowne należy uznać za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Skoro treść kwestionowanych postanowień umożliwia Bankowi jednostronne kształtowanie sytuacji kredytobiorcy w zakresie wysokości jego zobowiązań wobec Banku, przez co naruszona zostaje równowaga pomiędzy stronami umowy kredytu, to zezwalające na to postanowienia umowne naruszają zasadę lojalności kontraktowej i są sprzeczne z dobrymi obyczajami. Zastrzeżenie sobie przez Bank w umowie uprawnienia do dowolnego kształtowania wysokości zobowiązań kredytobiorcy, wobec braku ścisłych kryteriów ustalenia wysokości kursów waluty indeksacyjnej, przy braku przyznania drugiej stronie umowy instrumentów, które pozwoliłyby chociażby na późniejszą weryfikację prawidłowości ustalanych przez Bank kursów, jest postępowaniem nieuczciwym, rażąco naruszającym równowagę stron umowy na korzyść kredytodawcy, który nie tylko może żądać spełnienia świadczenia w określonej przez siebie wysokości, ale też korzystać z szeregu postanowień o charakterze sankcji (m.in. podwyższone karne oprocentowanie, możliwość wypowiedzenia umowy), gdyby kredytobiorca takiego świadczenia nie spełniał. W tym mechanizmie należy więc dostrzec również sprzeczność w/w postanowień umownych z zasadami współżycia społecznego, co prowadzi do ich nieważności także na podstawie art. 58 § 2 k.c.

W tej sytuacji należało rozważyć, jakie znaczenie dla bytu całej umowy kredytu ma nieważność powyższych postanowień. Zgodnie z art. 58 § 3 k.c., jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana.

W ocenie Sądu, strony nie zawarłyby opisanej w pozwie umowy kredytu bez postanowień przewidujących indeksację kredytu. Wskazuje na to już ustalenie wysokości odsetek w oparciu o stopę procentową stosowaną na rynku do waluty szwajcarskiej (w oparciu o stawkę referencyjną LIBOR dla waluty CHF). Na rynku finansowym nie są znane umowy kredytów złotych oprocentowanych przy wykorzystaniu stóp procentowych charakterystycznych dla waluty CHF, na co wskazywał sam pozwany. Dla PLN zgodnie z regulacjami rynku krajowego wyznaczana jest stawka WIBOR i ma zastosowanie do oprocentowania kredytów złotych.

Kolejnym argumentem na potwierdzenie powyższej tezy jest sama konstrukcja umowy. Kredyty indeksowane zostały określone w umowie, którego wzór został stworzony przez organy banku, a więc w sposób wskazujący na wyłączenie opisanych tam warunków od możliwości negocjacji. Potencjalny kredytobiorca nie miał możliwości zawarcia umowy kredytowej w złotych z oprocentowaniem innym niż oparte o stawkę WIBOR, inaczej niż poprzez zastosowanie konstrukcji kredytu indeksowanego. Mógł jedynie zawrzeć taką umowę albo z niej zrezygnować.

W sprawie niniejszej zachodzi właśnie taka sytuacja, że bez klauzul indeksacyjnych nie zostałaby zawarta umowa kredytu oprocentowana przy wykorzystaniu stawki opartej na wskaźniku LIBOR właściwej dla depozytów wyrażonych we frankach szwajcarskich. Jak wskazano wyżej, nie tylko pozwany, ale i żaden inny bank nie oferował umów kredytu złotowego oprocentowanego - jak w sprawie niniejszej - poprzez odwołanie do stopy LIBOR stosowanej do CHF. Jest to fakt notoryjny. Bez zakwestionowanych postanowień umowa kredytu nie zostałaby zawarta w ogóle, względnie zostałaby zawarta na innych warunkach (np. jako kredyt w złotychkach oprocentowany według stopy WIBOR). To oznacza, że nieważność klauzul indeksacyjnych prowadzi do nieważności umowy kredytu w całości.

Dla oceny kwestii ważności umowy nie ma znaczenia wejście w życie ustawy z dnia 29 lipca 2011 roku o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw, która przyznała kredytobiorcom m.in. uprawnienie do spłaty rat

kapitałowo-odsetkowych bezpośrednio w walucie obcej (indeksacyjnej). Nieważność przedmiotowej umowy kredytu występuje bowiem od samego początku, zatem wskazane zdarzenie prawne, które nastąpiło po zawarciu umowy, pozostawało bez znaczenia dla kwestii jej ważności. Wymieniona ustawa nie usunęła pierwotnej przyczyny wadliwości klauzul indeksacyjnych, skutkujących ich nieważnością i prowadzących do nieważności całej umowy kredytu. Umożliwienie kredytobiorcy spłacania należności, od pewnego momentu wykonywania umowy, bezpośrednio w walucie indeksacyjnej CHF nie zlikwidowało źródła nieważności klauzul indeksacyjnych, jakim było zastrzeżone dla banku prawo do arbitralnego kształtowania kursu waluty CHF przyjętego do przeliczenia świadczeń stron (w tym kapitału kredytu) już przy wypłacie kredytu, a następnie przy wyliczaniu poszczególnych rat kredytu.

Powyższe nie zostałyby również osiągnięte poprzez podpisanie przez strony aneksu do umowy kredytu, umożliwiającego spłatę kredytu w walucie CHF, co miałyby na celu jedynie zmianę techniczną w zakresie formy spłaty kredytu. Co istotne przedmiotowa zmiana w żaden sposób nie wpłynęłaby na ukształtowanie regulacji w postaci tabeli kursowej zastosowanej dla określenia wysokości zobowiązania powódki wyrażonego w walucie CHF, do przeliczenia którego, jak i całego kredytu, pomimo zawarcia aneksu, ponownie nie doszło.

W świetle powyższego, kwestionowany przez powódkę stosunek umowny należało uznać za nieważny, z uwagi, jak już wskazano, na naruszające zasadę swobody umów postanowienia indeksacyjne, które wobec dowolności w wyznaczaniu kursu kupna i sprzedaży waluty indeksacji - CHF, zastrzegały dla strony pozwanej prawo do samodzielnego kształtowania świadczenia stanowiącego zobowiązanie powódki, na co nie miała wpływu strona powodowa, a co stanowiło o naruszeniu zasady swobody umów - art. 353¹ k.c. Przedmiotowa ocena stanowiła tym samym podstawę do uwzględnienia roszczenia powódki

o ustalenie nieważności umowy kredytu, o czym Sąd orzekł w pkt 1 sentencji wyroku.

Jako, że roszczenie o ustalenie nieważności umowy jest najdalej idącym z żądań zgłoszonych przez powódkę i zostało ono w pełni uwzględnione Sąd nie rozstrzygał o zgłoszonych przez powódkę roszczeniach ewentualnych.

O kosztach procesu Sąd orzekł zgodnie z art. 100 k.p.c. uznając, że strony obowiązane są do ich uiszczenia po połowie, a szczegółowe ich wyliczenie pozostawił referendarzowi sądowemu zgodnie z art. 108 k.p.c.